

Активний учасник творення і розбудови Української держави

До дивного просто поєднати слово «патріотизм», однак важко, а іноді неможливо повністю розкрити, розшифрувати значення цього слова. Любов до Вітчизни, любов до землі батьків. В цій любові стоїть основа, що змушувало людей робити незвичайні вчинки, вчинки, заради рідної землі. Часто, особливо в переломні моменти, оптимізм довіряло їм отати своїми керівниками, бо їх віра, сила духу надихала на злізні зміни життя.

У березні-серпні 1989 року у Корці була створена районна організація Руху. З того часу ми можемо констатувати новий період в утвердженні незалежної України на Коречині, однієї з провідних його став Федір Антонович Курмаш.

Як справжній українець він завжди намагався знайти своє місце в лавах патріотів, пропонує чи при цьому величній лідерській й організаторській здібності.

Курмаш Федір Антонович народився у с. Новому Корці 11 травня 1942 року в селянській сім'ї Курмаша А.М. і Курмашів З.Ф. (Прокопович). Батько загинув на фронті. У 1960 році закінчив Новокорецьку середню школу, вступив у Івано-Франківський технікум фанінної культури, який закінчив у 1962 році. Працював учителем фанінної культури у Криворівській середній школі. У 1963 році вступив до Вінницького педагогічного інституту на факультет англійської філології. У 1964 році одружився і того ж року його призвали в армію. Пройшов переатестацію у радювійській – присвоєно звання лейтенанта, а потім – вийшов у військовому інституті інженерних мов у Москві – присвоєно звання старшого лейтенанта. Працював перекладачем в одному з військових центрів підготовки іноземних військових кадрів.

Закінчив інститут у 1970 році, працював учителем англійської мови в спеціалізованій школі м. Жмеринка, у 1971 році перешав до Нового Корця із жіночою та двома дівчатами. Дружина працювала вчителькою математики в СШ № 2, а він викладав англійську мову у цій же школі, згодом у Коречинській середній школі № 3. У березні 1989 року разом із В. Ісидором, Равчуком, Ф. Курмашем створив переломний осередок Руху на базі Коречинської райлікарні. Про те, що це було непросте, свідчить протокол першого засідання, де частина прихильників, вголосі, боїлись репресій з боку влади, змінила своє рішення. У протоколі, який зараз зберігається в фондах Коречинського районного історичного музею, досі співзвучають цій організації заклики про відокремлення своїх підлітків. Зате ті, хто залишилися, розпочали агітацію за підтримку Руху. Федір Антонович виступав у кожному відділенні райлікарні, розповідав про Рух, збирав підписи. Разом із Равчуком поїхали у Мехирівську лікарню – сільсь слухали

уважно, ставили запитання, підписувалися на підтримку. Виступав на багатьох підприємствах, установах. Збирав більше 3 тисяч підписів, відправивши їх у газету «Літературна Україна», яка збирала підписи на підтримку Руху з усієї України.

19 серпня 1989 року було проведено районну конференцію місцевих осередків Руху і створено Коречинську районну організацію Руху. Делегатами на цій конференції були: Курмаш, Голанчук, Ярошевський, Равчук та ін. Головою Коречинської районної організації Руху було обрано Федора Курмаша, заступником – В. Ярошевського, казначеєм – В. Голово. 29 серпня 1989 року Коречинська організація була зареєстрована на обласній конференції Руху. Ця ж конференція включила Ф. Курмаша і В. Ярошевського у склад делегатів на установчий з'їзд «Народного Руху України за перебудову» від Рівненської області. З'їзд проходив 2-10 вересня 1989 року в Київському політехнічному інституті, який був оточений військами, але біля нього збиралася велика маса людей. Делегати від усіх областей України йшли з блакитно-жовтими прапорами, співачки національно-патріотичних пісень. Усім опанувало велике піднесення. Відчувалося, що народ прокидається від 70-річного комуністичного панування. На з'їзді було обговорено політичну ситуацію, прийнято Статут Руху, вибрано керівні органи, вироблено цілі і завдання перед делегатами, проголошено звернення «Народного Руху за перебудову». Одразу по приїзді до Корця Ф. Курмаш разом із членами Руху почали роботу по виконанню завдань, поставлених з'їздом. Ф. Курмаш, В. Ярошевський виступали в організаціях, установах, у школах, лікарнях, на підприємствах, пропонує ідеї Руху та вживаючи до побудови української держави.

За активної участі Ф. Курмаша були створені осередки Руху в селах Коречинського району: Усті, Моравці, Даньчів, Залізничі, Великих Мехирівках. Наприклад, у селі Великі Мехирівки організація залучила більше 150 членів. Коречинська районна організація Руху систематично проводила засідання в приміщенні Коречинської міської ради, де вирішувалися нагальні проблеми, ставилися завдання щодо агітації і пропаганди ідей Руху, зай-

малися за пророблену роботу, роздавали в осередки десятки тисяч листівок та матеріалів агітаційного характеру.

Федір Антонович як голова Коречинської організації Руху брав активну участь в організації Руху в сусідньому Новогород-Волинському, постійно забезпечуючи місцевих патріотів агітаційними матеріалами, допомагаючи у вирішенні організаційних питань. Як згадує Ф. Курмаш: «Упродовж жовтня 1989 року спільно працював над підготовкою мітингу до Рокитинського голодомору 1932-33 рр. Для наочності коречинський художник Хомичий перемалював картину з журналу «Україна», де зображено хрест з написом «Україна», а під хрестом сиділа матір з високою від голоду дитиною на руках. Кожен мала триметровий розмір і створили для великих і малих саркофаги. Під час мітингу люди підходили до полотна, ставили свічки і молилися за упокій душ, заморожених голодомором, створеним комуністичним режимом. Увесь час виконувався режисем, лупали слова: «Зупинись, зупинись, Комунізм – це масові жертви, голодомори...».

Усе це відбувалося 4 листопада 1989 року на спортивному стадіоні міста Корця. Було багато працівників мінліц, КДБ, але це більше було простих жителів регіону, які хотіли почути правдиві слова, взяти участь у скорботі по жертвах голоду. На підтримку акції прибула велика група рухівців із Рівного на чолі з О. Новоком.

Цей мітинг був справжнім шоком для обласної та районної влади. Районна газета помістила статтю, у якій намагалися довести, що насправді нікого голодомору не було. Але процес уже був запущений. Люди потроху починали розуміти, що правда в словах патріотів, а не влади.

За активної участі голови рухівці продовжували розкривати злочини суцільного комуністичного режиму, роздавали велику кількість листівок, підписуючи, що єдиний вихід для українців – проголошення і створення незалежної держави.

Листопад-грудень 1989 року, січень 1990 року для Ф. Курмаша і його соратників пов'язаний із підготовкою до проведення акції «Ланцюг Злупи». Він їде на нараду до штабу Руху в Рівне. Федір Антонович згадує: «У січні

Мітинг у Корці, присвячений злупі ЗУНР УНР.

засідання проводив М. Горинь. Коречинська організація було дане доручення перекрити 5 кілометрів задовже міста, допомогти Новогород-Волинському прапорам і виставити людей із українською символікою задовже одного кілометра в місті Житомирі. Були виготовлені пов'язки з написом «Рух», чимала кількість великих прапорів із проштампованим тризубом. Усе це було роздано корчанам, які стали у великий ланцюг єдності України з 12 до 13 години 21 січня 1990 року, що проходив по маршруту Львів – Тернопіль – Рівне – Коречин – Новогород-Волинський – Житомир – Київ.

Згідно з планом усі делегати Західної України, що брали участь у ланцюгу Злупи, з'їжджалися у Коречин на центральну площу для проведення мітингу. Цей захід намагалися зрвати представники мінліц і влади, але завдяки оперативному втручанню Ф. Курмаша та інших членів Руху цього не сталося – влада під тиском патріотів відступила. Мітинг був масовим. Більше тисячі людей стояли на площі, багато хто тримав у руках блакитно-жовтий прапор. Такого масового мітингу в Корці ще не було. Віс його Федір Антонович Курмаш. Усі виступаючі говорили про значення об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року для минулого, сучасного та майбутнього України. Незабаром у березні для ідеологічного закріплення своїх позицій центральна влада СРСР проводила референдум щодо збереження СРСР. З самого початку рухівці були проти. Районна організація Руху, як частина всеукраїнської, виступала за вихід України зі складу СРСР і створення незалежної держави.

Федір Антонович Курмаш організував спостереження на кожній виборчій дільниці району, та тоді люди, незважаючи на велику агітаційну роботу патріотів, усе ж проголосували за збереження СРСР.

Рухівці продовжили свою діяльність як переважно частина українського народу. Уже 26 квітня провели велику акцію і мітинг у місті Корці під гаслом «Чорнобиль – це бомбеваційний випробування Москви». Тоді ж у квітні делегати корчан, керівники Ф.А. Курмашем, пістувала Хмельницьку атомну електростанцію і залізничні колії, що вели до неї, вимагаючи заміни атомної енергетики альтернативними джерелами.

У серпні 1990 року коречинський рухівці організували учнів і вчителів Богданівської школи й разом встановили на козачому кургані хрест козакам Богдана Хмельницького, що загинув у визвольній війні 1648-1657 рр. На мітинг виступив М. Пороський. У листопаді цього ж року Курмаш Ф.А. запропонував ідею відокремити членів УПА, що воювали на теренах району. З цією метою було вирішено встановити в одному з центрів підліткового руху, селі Залізничі, пам'ятник. Саме там у 1945 році був великий бій УПА з радянськими військами. Тоді в нерівному бою, загинуло 33 воїни УПА. На мальовничій місцевості було зруйновано, що свідчить про спроби комуністично-національно-демократичними силами. Та пам'ятник відбудували знов.

(Продовження читайте у наступному номері)

В.БРУХЛИЙ, науковий співробітник музею